El canterer, l' aigua en les cases

18/02/2022

Canterer de pedra de la casa rural La Esperanza de Caprala | Gabriel Segura.

Fins hui en què es va instal·lar l'aigua corrent a les cases de Petrer era necessari l'ús de recipients per a contenir aigua: cànters, botijons, gerres, botelles... Així doncs, un racó fonamental en totes les cases el constituïa el canterer, banc de fusta amb forats redons o de pedra arenisca, que en algunes ocasions podia estar revestit de mosaics, col·locat horitzontalment a uns 75 cm de terra i que servia per a sostenir cànters o gerres.

El canterer era una part fonamental de les cases de Petrer | Gabriel Segura.

L'aigua als nostres pobles no ha sobrat mai. Tot el contrari. Ha sigut un article quasi de luxe, necessari, susceptible de ser conservat, racionat, administrat, i consumit amb absoluta moderació. L'aigua es bevia en botijó i s'emmagatzemava per a ús domèstic en gerres i cànters dels quals posteriorment es redistribuïa per a usos culinaris. En quasi totes les cases existia un canterer que mantenia a l'abast de la mà els cànters i botijons plens d'aigua neta i fresca, per a facilitar-ne la manipulació i consum.

Les xiquetes Angelita Payá, Carmen Verdú i Carmen Bertomeu en el canterer de la casa de l'oncle Pau i la tia Teodora, iaios de Carmen Bertomeu, a Caprala. Es veu una gerra i damunt mitja carabassa –artefacte casolà per a traure l'aigua–, el cànter, el botijó i el llibrell baix per a arreplegar l'aigua. Damunt en el repeu, el botijó. Any 1936.

A Petrer es van utilitzar dos tipus de canterers: el de pedra arenisca i el de fusta, amb forats per a introduir el peu dels cànters, i es col·locava davall d'estos un recipient en el qual queia l'aigua que suava dels recipients. La paret sobre la qual estava construït el canterer, a vegades, es recobria de mosaics amb la finalitat d'evitar la humitat, fer-lo més decoratiu i de més fàcil neteja. La superfície aproximada que ocupava este conjunt era d'1 m de llarg per 0,5 m d'ample.

Sobre el canterer es col·locaven els recipients destinats a contenir aigua | Gabriel Segura.

El canterer era un dels llocs fonamentals i més típics de les cases i, generalment, estava situat a l'entrada d'estes. Formant part del conjunt destinat als recipients per a contenir aigua, hi havia també una gerra, amb vernís a l'interior, en les anses i alguns xorros que li queien per la part exterior, i l'aigua que contenia s'utilitzava per a guisar i per a la higiene personal.

Botijons valencians i cànter | Gabriel Segura.

Sobre el canterer se solien col·locar dos cànters, bé tornejats també anomenats de mirinyac o bé ordinaris a les cases més humils. Sobre els cànters es depositaven les canterelles, canterets amb pic o pitorro (broc), que s'utilitzaven per a passar l'aigua del cànter a un altre recipient, per a tapar-lo o per a beure en estes. A la canterella amb reixa se li feien uns forats en la planxa de fang que es col·locava a l'interior del coll de la peça, amb la finalitat d'evitar l'entrada d'insectes, fulles, etc., que embrutaven l'aigua. En algunes ocasions es tapaven, bé amb una tapadora de fang o amb drapets de tela que s'adornaven amb punt de ganxo o calat (vainica).

Els cànters, els botijons i les gerres se solien cobrir amb draps. Els que apareixen en les fotografies d'eixa crònica de calat (vainica) els va fer amb molt d'amor la meua iaia Amparo Brotons Maestre la del Serio | Gabriel Segura.

Quan el canterer era de pedra, que solia ser el més freqüent, tenia una espècie de canaló als costats i uns forats en el centre per a drenar l'aigua que traspuaven els cànters, la qual queia a un llibrell situat davall d'este.

Hi havia també un recipient per a llavar-se les mans; en les cases més acomodades era un llavamans de porcellana i en les més humils, un llibrell de fang.

Per estos xicotets forats queia l'aigua que suaven els botijons a un altre recipient | Gabriel Segura.

El botijó es col·locava també a l'entrada de la casa, en una raconera al costat del canterer; se solia posar sobre una rajola o tros de marbre que sobreeixia de la paret. El botijó, pel fet que traspuava i solia deixar marca, tacant la superfície sobre la qual estava situat, era depositat sobre un plat. En algunes cases es posava en el centre de la taula de l'entrada o del menjador de la casa. Se solia cobrir amb un drapet de tela per a major higiene i per a evitar les mosques. Algunes persones quan anaven a beure agafaven l'ansa del botijó amb el drap perquè així no s'embrutara.

Canterer de fusta de la casa rural La Esperanza | Heliodoro Corbí.

En l'aixovar de les nóvies les peces que componien el canterer ocupaven un lloc molt important. Quan les xiques s'anaven a casar feien encàrrecs a les fàbriques de cantereries de cànters de mirinyac amb una rosa "brodada" en fang pintada i el seu nom brodat per a arreglar-se el canterer. Estes peces de cantereria, igual que els botijons, les gerres, orses, etc., eren fonamentals en l'aixovar de les nóvies i en els utensilis de casa.

Els objectes de fang per higiene se solien cobrir amb draps de tela | Juan Miguel Martínez.